

УДК 070.41-051(477)(044):271.4(477)-726.1”18/19 ”

Ольга КАТОЛА

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8819-2582>

Львівська національна наукова
бібліотека України імені В. Стефаника

(Львів, Україна)

e-mail: olgakatola555@gmail.com

ЛИСТИ РЕДАКТОРІВ І ВИДАВЦІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ ДО МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-6](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-6)

У статті розглянуто епістолярій редакторів і видавців української преси, адресатом якого був митрополит Андрей Шептицький. У цьому контексті висвітлено його співпрацю з періодичними виданнями. Розкрито зміст листів, адресованих ієрарху, зокрема проблеми, які порушувалися у цих текстах. З'ясовано, що його автори, оцінюючи високий статус митрополита у галицькому суспільстві та його потенційні можливості, глибоко шануючи його як видатну особистість, зверталися до нього як до морального авторитета у вирішенні наболілих проблем та у пошуках підтримки, зокрема фінансової, у їх діяльності.

Ключові слова: епістолярій, митрополит Андрей Шептицький, українська преса, журналіст, редактор, видавець.

Постановка проблеми. Епістолярій відомих особистостей та пересічних громадян віддавна слугує об'єктом історичних, літературознавчих, філософських, психологічних, культурологічних, педагогічних та інших досліджень.

Звернемо увагу на потужний епістолярій митрополита Андрея Шептицького, який зберігається у львівському Центральному державному історичному архіві України (далі – ЦДІАУ, м. Львів). Для дослідників, об'єктом зацікавлення яких є українська преса, листи видавців, редакторів, журналістів, публіцистів, у яких було чимало причин апелювати до митрополита Андрея Шептицького, містять значну кількість історичної інформації. Завдяки цим листам можна з'ясувати специфіку, склад редакційних рад, охарактеризувати редакційну політику видання, визначити коло «спонсорів» та залежність змісту часописів від їх уподобань. Корпус листів розкриває

низку важливих для розуміння процесу пресовидання аспектів: функціональних, типоформувальних, інших, що дає змогу до поглибленого вивчення історії різнотипної преси.

Мета дослідження полягає у необхідності виокремити й зафіксувати історичну інформацію про специфіку формування змісту часописів, організаційні особливості творення пресових видань, добору видань, творці яких потребували підтримки митрополита Андрея Шептицького.

Об'єкт дослідження – корпус листів діячів української преси до митрополита Андрея Шептицького.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Постать митрополита Андрея Шептицького, його широкопланова масштабна діяльність викликає зацікавленість українських науковців. Однак такий її аспект, як комунікація ієрарха із творцями (редакторами, видавцями, журналістами) національного пресовидання, зумовлений необхідністю підтримки цієї ділянки колективної роботи, потребує більш детального вивчення. У цій царині працюють дослідники В. Бурдуланюк [1], К. Королевський [3], В. Лаба [4], М. Процик-Кульчицька [6], О. Сайко [8] та ін. Помітну увагу цій проблематиці приділила науковиця Л. Сніцарчук [9], артикулюючи, зокрема, важливість епістолярію відомих осіб для дослідження української періодики.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано наукові принципи історизму, об'єктивності, достовірності; застосовано такі спеціальні методи, як проблемно-тематичний, порівняльно-аналітичний.

Виклад основного матеріалу. Уведення у науковий обіг інформації, зосередженої у кореспонденції видавців, редакцій, редакторів та уповноважених осіб до митрополита, потребувало сегрегувати її за основними проблемно-тематичними аспектами, певною змістовою специфікою. Здебільшого листи працівників редакцій і журналів не вирізнялися різноманітністю прохань, оскільки вони пов'язувалися насамперед з проблемами організації пресовидавничого процесу.

Перша група листів – повідомлення про вихід часописів і прохань про публікацію. На перший погляд, вони не несуть особливого інформаційного навантаження, однак засвідчують не тільки

зацікавлення, а й опіку митрополита. Так, за дорученням Йосифа Сліпого начальний редактор часопису «Мета» 28 лютого 1931 р. повідомляв про вихід 8 березня видання і прохав долучитися до формування його змісту всякими відомостями, які, на його думку, могли б зацікавити читачів (Ф. 358. Оп. 1. Спр. 156. Арк.1¹).

Друга група – листи-запрошення до написання матеріалів. Дослідниця М. Процик-Кульчицька віднайшла й проаналізувала низку статей митрополита. За листами можна з'ясувати, чому саме в тому чи іншому часописі були опубліковані статті митрополита, яким чином просили його про публікацію: «...у цьому журналі [«Наша Культура»] вміщено статтю Андрея Шептицького “З філософії культури”... З тексту цієї публікації зрозуміло, що про її написання митрополита просив редактор Іван Огієнко» [6, с. 95]. Такий сегмент стосувався також передовсім католицьких видань.

При цьому варто відзначити, що митрополиту визначався чіткий дедлайн для надсилання матеріалу. Зокрема, редакція видавництва «Мета», попрохавши 23 грудня 1938 р. подати до «Різдвяних чисел часописів Своє Слово», наголошувала, що воліла би бачити його вже 27 грудня.

В одному з листів пояснювалося, чому йшлося про такий короткий термін для написання: «З огляду на великий наклад часопису Христос наша сила (35 000 прим.) мусимо ломити його вже 13 ц. м., через те просимо о виготовлення до 12 квітня».

Третя група – листи-прохання про фінансову підтримку видавців католицької преси, зокрема часописів «Мета», «Христос Наша Сила», «Молоді Робітники». Завдяки митрополиту Андрею «Мета» мала змогу потрапляти до свого читача до вересня 1939 р., рівно ж як і «Нова Зоря» та «Правда», підтримувані своїми меценатами. Крім «Мети», матеріальна підтримка митрополита давала змогу функціонувати часописам «Молоді Робітники», «Дзвони», «Христос Наша Сила», «Сівач», «Лицарство Пресвятої Богородиці», «Коломийські Вісти» та іншим газетам і журналам [9, с. 222–225].

Прохання стосувалися винятково фінансового забезпечення преси, оскільки без «сторонньої помочі» видавати часописи не бу-

¹ Надалі при цитуванні зазначаємо тільки номер справи та аркуші, оскільки аналізовані листи зберігаються у фонді 358 «Митрополит Андрей Шептицький» (опис 1) ЦДІАУ, м. Львів.

ло можливо. Про це йшлося у самих листах: проблема полягала насамперед у читацтві. Незважаючи на те, що «Мета» видавалася для служителів Церкви, священники не поспішали з передплатою, сподіваючись на «дрібну продаж», що не давало можливості редакції не лише вибудовувати плани на подальше функціонування, а й зводити кінці з кінцями (зарплата працівникам, гонорари, додрукарські процеси, друкарські послуги) у поточному році (Спр. 254. Арк. 102. Львів, 16.X.1937).

Не кращою була матеріальна спромога часопису «Христос Наша Сила», оскільки селяни, на яких розраховувала редакція, «тепер майже не купують часописів. А як купують, то хочуть їх мати на кредит, з якого то кредиту тяжко потім вив'язуються задля своєї вбогості».

«Не опустити» видавничу кооперацію в «скруті» просили видавці, ретельно прораховуючи і артикулюючи необхідну суму. Прохалося щороку по-різному: від 2 до 4 тисяч золотих. Звісно, Андрей Шептицький не міг миттєво відреагувати на прохання кооперації, адже існувало ще чимало пунктів, які необхідно було забезпечити фінансово (сиротинці, талановиті діти, студенти). Саме тому на багатьох листах є помітка – 500 золотих.

Складним для української преси був т. зв. «огірковий» сезон, коли читацтво відкладало вбік часописи й інші джерела знань, віддаючись процесу літнього відновлення чи важкої літньої роботи для забезпечення зимового існування. «Пренумерати зменшилися на 100%, бо передплатниками є по більшій частині селяни, для яких тепер ще є важкий час, а наші зобов'язання є все однакові. Останні дні це мертва точка до адміністрації – денно приходить 10–15 зол., так що не можемо призбирати навіть на покриття друку числа».

За цими листами дізнаємося також і наклад обох часописів, про що редакції у випускних даних зазвичай не повідомляли, інші організаційно-журналістські практики. Зокрема, такі важливі моменти, як зміни робочого ритму, обсягу, змістових окреслень: «Часопис “Мета” друкується в 1800 прим., з чого 1600 прим. розходиться між передплатників переважно священників Львівської єпархії та світської інтелігенції прихильної католицькому рухові. ХНС друкується 8000 прим., з чого 7600 прим. розходяться серед селян цілого краю. Кооператива наглядно бачить розрив видав-

ництва ХНС. Для заохоти читання і передплатування ХНС кооператива рішилася давати читачам часопис частіше й дешевше, отже рішила змінити ціну часопису з 10 сот. на 5 сот. за примірник, зменшити об'єм часопису до 2/3 попереднього об'єму при тій самій величині, а натомість давати цей часопис тижнево. Маємо надію, що через цю зміну число читачів подвоїться, а через те й моральна користь з часопису ХНС буде багато більше. Для усильнішої агітації кооператива потребує фондів, яких, на жаль, тепер не має і в тій цілі звертаєся з покірною просьбою до Вашої Експецеленції помогти їй згаданю вгорі квотою» (Спр. 156. Арк. 19. Львів, 5 квітня 1936 р.).

Цікаво відзначити, що керівництво «Мети» було доволі наполегливе. Отримавши якось 500 золотих при необхідних 4000, кооператива нагадувала митрополиту, що ще мають доплатити решту до кінця року.

Як відомо, у міжвоєнній Галичині було доволі популярно оголошувати один з осінніх місяців місяцем преси, популяризувати видання, заохочуючи потенційних читачів до передплати, зацікавлюючи обговорюючими проблемами. «Зближається місяць жовтень, в якому вся українська преса широко рекламує свої видання. Щоб і наші видання могли скористати в часі місяця книжки, приневолені ми повести усильну пропаганду наших видань. Просимо уділити грошеву підмогу».

У цьому контексті варто відзначити надання фінансової допомоги тижневику «Przegląd Krajowy» у Києві 1909 р. Вячеслав Липинський, дізнавшись про те, що через брак коштів проблемно започаткувати його видавання, був, без перебільшення, приголомшений. Адже ідейні опоненти використовують таку ситуацію, аби знищити розпочату справу «в самім зародку». Тож, будучи поінформованим щодо зацікавлення ієрархом цим проектом та його бажання «допомогти матеріально», В. Липинський звернувся до митрополита із проханням «ласкаво повідомити [його], чи Ваша Експецеленція не змінили своїх намірів і якщо так, то на яку приблизно поміч ми можемо числити. Від відповіді Вашої Експецеленції залежатиме моя відповідь комітетові редакційному, а значить і доля розпочатого нами діла...».

У наступному листі В. Липинський оперативно повідомляє про отримання резолюції «нашого з'їзду» та відозви для тісного

кола «прихильників нашої ідеї» і долучення до цього вирізки з газети «з оповісткою про наш тижневик», в якій подано адресу (на прохання митрополита). Липинський просить додати ще прізвище фактичного редактора тижневика – Богдана Ярошевського. Натхнений цією підтримкою, він оптимістично наголошує: «З вірою в правдивість і живучість нашої ідеї беремось до праці» (Ф. 356. Оп. 1. Спр. 292. Арк. 12–13).

Четверта група – листи-перестороги. Цікавим ілюстраційним матеріалом для такого типу епістолярію слугують листи до митрополита Андрея «найнижшого слуги в Христі» Діогнізія Ткачука та отця Теодора Галущинського. Д. Ткачук, дбаючи, на його думку, про «добро Чина і слави Божої» і для добра самого о. Фещака (!), просить митрополита усунути його «зі Львова і від редакторства “Місіонаря”», позаяк його діяльність викликає «загальне обурення в Чині». Зазначимо, як доволі сміливо цей «слуга в Христі» наставляв ієрарха: «З 1 липня 1914 р. раджу заявити, що діяльність отця Фещака є шкідливою; Місіонаря зле редаговано, а о його авторстві статії в Sonntagsblatt Ваша Екскеленція мають докази певні». Варто відзначити також бажання автора листа дотриматися конфіденційності в інформуванні – «лист прошу зразу спалити».

Отець Теодор Галущинський ЧСВВ у листі до митрополита висловлює певні застережуючі міркування щодо діяльності професорів богослів'я – «відвічального» редактора часопису «Нива» д-ра Г. Костельника та голови Товариства Св. Павла отця В. Садовського. На його думку, «загалом становище “Ниви” як священничої часописи, стає щораз небезпечніше для єдності і розвою нашої св. Церкви. Особливо гіршачими є статті, що поборюють безженність священників, а послідня в ч. 2–3 с. р. переходить усі можливі границі. В ній бо понижаєся брутално авторитет єпископів, завзиваєся до непослуху і формального бунту...». Тож, аби «не дати їм можности безпосередного лихого впливу на питомців», о. Галущинський пропонує «завісити в обов'язках професорів богословія о. д-ра Г. Костельника як відвічального редактора “Ниви” і о. В. Садовського як голову тов. св. Павла...» (Спр. 233. Арк. 21 [1925?]).

П'ята група – листи-скарги. У листі до митрополита Константин Чехович стверджує, що його виклад про Омеляна Огоновського потрактовано як «товчок до мобілізації ліберальних та соціаліс-

тичних сил» у НТШ, позаяк він дозволив собі у цьому виступі оцінити «ідеологію» «духовного батька нашого лібералізму та соціалізму» Михайла Драгоманова як помилкову та шкідливу. Згодом з приводу його критики викладу д-ра Михайла Рудницького провід філологічної секції НТШ публічно зневажив його на сторінках часопису «Діло». На доважок голова секції Кирило Студинський опублікував, знову ж таки, у «Ділі» «неправдиві образливі вістки» про нього. З подальшого змісту листа можна дізнатися про складні взаємини діячів різної політичної орієнтації, їхню діяльність, позначену впливом різних ідейних переконань, тощо.

У цьому контексті К. Чехович акцентує «найновіші інтриги Івана Рудницького (Кедрина) проти “Мети” за те, що вона веде послідовну боротьбу проти надзвичайно шкідливого і деморалізуючого, майже монопольного впливу Михайла Рудницького як літературного критика...» (Спр. 369. Арк. 53. У Львові, 30 грудня 1936).

Проілюструємо цей вид епістолярію також листом відомої письменниці Катрі Гриневичевої, яка гострокритично оцінила перше «стрічне» число журналу «Дзвінок», редаговане І. Крип'якевичем. Натомість вона прагне переконати митрополита Шептицького в тому, що якби Українське педагогічне товариство «віддало б [їй] сю часопись знова», то вона працювала б з «давнім ентузіазмом, находила собі нові методи роботи, з всею серйозністю відносин до інтересів дітей». Письменниця переконана, що якби митрополит Андрей приватно звернувся до управи УПТ «з бажанням змістити теперішню недобросовісну редакцію, сказали б слово за мене, діло б було налагоджене тим одним рухом...» (Спр. 136. Арк. 14).

Шоста група – листи про допомогу. У загальному плані з цих листів можна отримати інформацію насамперед про біографічні дані адресантів та їх діяльність на ниві журналістики. Серед сегмента означеного епістолярію особливо зворушує такий листовний епізод, який лапідарно, проте концентровано відтворює скромне, але достойне життя людини, присвячене «самій ідеї»: «...я вже старий чоловік, родом Буковинець, доктор прав, журналіст, видавав з пок. Маковейом, а потім самий “Буковину”, брав діяльну участь в політиці за часів Стоцького і Василька, а тепер шукаю якої-небудь посади, щоби скромно жити себе і жінку – Галичанку...

Преосвященний Єпископ Чарнецький може посвідчити, як Я з власної охоти в справі унійській писав статі до “Діла” і “Укр. Го-

лосу” та їздив по селах на Волині, а все без винагородження, для самої ідеї!.. Др. Степан Кравчук».

Сьома група – листи-подяки. У такому «тематичному» різновиді епістолярію, як листи-подяки, адресанти традиційно висловлювали щирі слова вдячності за те, що насамперед завдяки різноплановій підтримці митрополита мають можливість працювати. Так, редакція ремісничого журналу «Молоді Робітники» складає подяку ієрарху «за жертву на пресовий фонд... що й визначно допомогло посунути видавництво вперед». Описуючи проблеми та завдання, які часопис прагне вирішувати «серед важких умовин», редакція подає чимало важливої інформації про реалії існування видання (Спр. 154. Арк. 95. Львів, 13 квітня 1932 р.).

Про діяльність митрополита як достойного «протектората» молоді засвідчував також лист редакції журналу «На Варті», що містить подяку «за поміч двом незаможним учням-володимирчанам, які завдяки його допомозі отримали можливість продовжити науку у Львові».

Восьма група – листи-пояснення щодо певних публікацій у пресі, присвячених висвітленню релігійної проблематики. Серед листів означеного змісту – епістолярії авторів здебільшого тих статей, які спричинили непорозуміння або викликали різкокритичну чи неприйнятну реакцію інших, опонуючих, сторін. Як приклад – лист о. Петра Хомина, що непродумано, як він стверджує, використав при написанні власної статті неперевірену інформацію, а це призвело до необхідності опублікувати відповідне спростування (Спр. 365. Арк. 88. У Львові, дня 25 жовтня 1924 р.). Дискусія у галицькій католицькій пресі, спричинена публікацією у часописі «Нива» статті о. Гавриїла Костельника, мала значний суспільний резонанс, як зазначав у листі до митрополита її автор, спровокувавши «великі прикrostі і клопоти». Г. Костельник твердо переконаний: «...целібатна реформа повинна бути чим скорше вирішена» (Спр. 279. Арк. 37. У Львові, 13.III.1925).

У листі о. Євменія П'ясецького, в якому також порушено цю болючу для католицької Церкви проблему, автор прагне висловитися «щиро і совісно»: «...“Нива” висказала у тій статті загальний і по думці загалу умотивований погляд нашого духовенства і наших вірних, якому певно лежить на серці добро св. католицької церкви»

(Спр. 327. Арк. 26). Отець зумів викласти своє бачення вирішення цієї проблеми, закцентувавши невідворотність прийняття думки загалом духовенства.

Дев'ята група – листи із закордоння. У доволі численних листах, що надходили до митрополита Андрея з-за кордону, авторами яких є діячі української преси зарубіжжя, також порушуються болючі теми видавання газет і журналів для української еміграції, загалом висвітлюються життя і діяльність пресових органів, їх працівників та авторських кіл.

У листі д-ра Демидчука повідомляється про активну підготовку до відзначення 50-річчя заснування українсько(грецько)-католицької Церкви в Америці. У ньому йдеться також про проблеми з виходом газети «Основа», планованою «Ексцеленцією кир Константином», насамперед це пов'язано з пошуком друкарні. Автор листа відзначає як важливий позитивний момент зміну редакції часопису «Свобода», позаяк «у національному таборі прийшло до рівноваги».

Серед досліджуваного епістолярію натрапляємо на лист о. Валентина Балого, який восени 1928 р. конвенцією «Собрания греко-католических церковныхъ Братств» був обраний редактором офіційної газети «Просвіта». У цьому листі він, смиренно перепрошуючи за свою «отвагу і сміливість», звертається до митрополита з проханням написати «дешто для календаря на рокъ 1930» і доповнити цей матеріал власною фотографією із власноручним підписом. Отець наголошує, що це буде для всіх членів «Собранія...» «такою почесністю, такимъ щедримъ отцовскимъ даромъ, який стане пам'яткою для потомков сей нашої церковной и народной Організації...» (Спр. 213. Арк. 140–141. Brownsville-Pa, Mart 20–1929).

У листі визначного українського вченого-філолога Івана Огієнка до митрополита Андрея відзначається, що він «взявся» за дуже важку працю – видавання науково-популярного місячника «Рідна Мова», оскільки стан культури літературної мови завжди свідчить про розвиток нації». На його думку, настав час, «що духовенство мусить володіти доброю літературною рідною мовою». Саме тому він просить митрополита «взяти...“Рідну Мову“ під свою опіку», наголошуючи, що «буде великий жаль, а то і непростенна шкода, коли б “Рідна Мова“ так тяжко билась у своїй матері-

альній скруті надалі» (Спр. 154. Арк. 183). На цю відозву митрополит відгукнувся одразу, виконавши прохання вченого щодо написання бодай невеликої статті для часопису, продемонструвавши водночас і почуття зацікавленості та відповідальності, і почуття елегантного гумору («прошу Вас... справити всі лінгвістичні єреси»).

Про роботу над підготовкою до друку історії «синьожупанників» йдеться у листі до митрополита Віктора Зелінського. До нього водночас звернулися з пропозицією окремим випуском видрукувати цей текст американське видавництво «Новий шлях» та Українське «Історичне товариство», що видавало журнал «За державність» (Спр. 263. Арк. 63. Цоппот, 12.I.38).

Серед досліджуваного епістолярію зберігається лист Івана Зубенка, вчителя вищої початкової школи й жіночої гімназії в Херсоні, який «опинився за дротами Каліського табору для інтернованих». «На протязі двох років виходив у таборі літературний місячник “Веселка“, який мав бути покажчиком того, що не вмер дух живий у загнаних у хаші ізгоїв і що національні ідеали живуть у їхніх душах». Ось ще одне підтвердження того, що навіть у неймовірно важких обставинах буття можна зберігати людську гідність, – це доля члена редакційної колегії журналу «Веселка» (Спр 263. Арк.135–136. Каліш, 27.IX.1924).

У своєму черговому листі М. Бутович «знова ризикує турбувати» митрополита Андрея своїми «бідканнями і нещастями». Поділившись власними «захоплюючими планами», митець інформує його про свої творчі здобутки, зокрема дитячий співаник з 12 ілюстраціями, обкладинки для журналу «Нова Хата» та «Літопису Червоної Калини» (Спр. 222. Арк. 135. Біркенвердер, 7.XII.1931).

Квінтесенцією проблем, пов'язаних із пресовиданням за кордоном, зацікавлює лист о. Л. Сембратовича із Детройта (США). Насамперед він повідомляє митрополита про посилення у Галичині комплексу «тутейшої Української Газети», адже на батьківщині її немає, а колись може здатись для дослідників нашої історії в Національній музею». І традиційно: «Історія її коротка і не дуже потішаюча. Те, що сталося з “У. Г.“, сталося вже не раз і з другими часописами чи ту в Америці чи в краю». Газету почали видавати під одного українця-кандидата до станового сенату. Унікаючи закидів у клерикалізмі, запросили якомсь вчителя, абсолютно неорі-

ентованого у цій справі. Усі вступні статті, повідомлення, кореспонденція та все невіддане – авторства Л. Сембратовича. Зрозуміло, що і якість редагування бажала кращого. І на додачу банк, в якому зберігалися гроші, призначені на видавання часопису, збанкрутував (Спр. 341. Арк. 249. Детройт, 16 червня 1927).

Кілька листів упродовж 1925 р. Іван [Михальчук] надіслав митрополиту з інформацією про видавання у Бразилії часопису «Хлібороб» під редакторством П. Карманського. На його погляд, видання «наробило багато шуму і хоч у нього повно брудів – нарід читає – другим передає» (Спр. 303. Арк. 93–94. Антоніо Олінто, 29.V–1925).

Навіть висока мета «служення Богу та його святій Матері Церкві» не завжди спроможна «перекрити» некомпетентність та нефаховість у видаванні часопису. Це підтверджує щире бажання Романа Береста випускати у світ місячник для селянства «Ластівка», про що йдеться у його листі до митрополита (Спр. 216. Арк. 126. Вишки, 22.V.1925), та «заключення», до якого дійшов Петро Кисіль ЧСВВ, виконуючи доручення митрополита: з огляду на «велику поверховість, примітивний зміст, мішанину тем, вражаючу наївність не потрібно давати дозволу на видавання місячника» (Спр. 548. Арк. [?]. Львів, 4 червня 1925).

Висновки. Дослідження українського пресознавства дозволило з'ясувати сотні імен творців періодичних видань, широко знаних у свій час, але з плином часу, з огляду на відомі історичні обставини заборонені, ігноровані, репресовані (не мовлячи вже про мало-відомих навіть на зорі творення української преси). Вивчення їх діяльності на пресовидавничій та журналістській ниві засвідчує, що цих відданих служінню друкованому слову людей, окрім поціновування за талант і працю, підстерігали також проблеми, зумовлені часовим та людським факторами. Тож варто спробувати заповнити ще одну лакуну у знанні про пресовидавничий процес з огляду на зазначене.

Важко не погодитись із тим, що видатна особистість, зокрема завдяки її позиціонуванню у суспільстві, людській харизмі, високим духовним засадам та ідейним переконанням, спроможна впливати на поступ суспільства, сприяти вирішенню багатьох проблем. Видатний галицький ієрарх, митрополит Андрей Шептицький – саме

з цієї когорти. Його духовна посвята рідному народу проявлялася у численних філантропічних діяннях, одним із проявів яких було сприяння розвитку української преси, зокрема фінансовій підтримці діяльності як редакційних колективів, видавців, редакторів газет і журналів, так і авторів журналістських і публіцистичних текстів. Одним із поширених засобів комунікацій між митрополитом та зацікавленими особами було листування.

Варто відзначити, що персональний епістолярій можна трактувати як своєрідне додаткове джерело інформації про авторів листів, зокрема про їхню діяльність чи творчість, досягнення або невдачі, особисті зв'язки тощо. Такий епістолярій розкриває чимало пізнавального і цікавого як щодо біографічного фактажу, так і часової буттєвої конкретики. У цьому контексті інформаційна насиченість листовних контактів сприяє з'ясуванню певних аспектів ділових, професійних, життєвих та інших зв'язків їх авторів.

З огляду на це акцентується вагомий внесок митрополита Андрея у розвиток українського пресовидавничого процесу, мотивований його розумінням важливості ролі преси в утвердженні релігійності та духовності в українському суспільстві, плеканні національної самоповаги, потреби цивілізованого буття. Численні організації і товариства, причетні до пресовидавничого процесу, очільники і творці українських видань, перебуваючи у важких економічних обставинах, отримували суттєву підтримку ієрарха.

У статті подано найбільш характерне з листування редакторів, видавців і журналістів пресодруків із митрополитом Андреем Шептицьким.

1. Бурдуланюк В. Митрополит Андрей Шептицький – меценат української культури. URL: <http://www.novazorya.if.ua/last/2045-2014-09-02-08-06-59> (дата звернення: 22.10.2014).
2. Всеукраїнська наукова конференція «Духовність. Культура. Пам'ять». URL: <https://lnu.edu.ua/vseukrajinska-naukova-konferentsiya-duhovnist-kultura-pamyat/> (дата звернення: 10.03.2022).
3. Королевський К. Митрополит Андрей Шептицький (1865–1944) / пер. з фр. Я. Кравець. Львів: Свічадо, 2014. 494 с.
4. Лаба В. Митрополит Андрій Шептицький. Його життя і заслуги. Люблин: Свічадо, 1990. 64 с.
5. Митрополит А. Шептицький як Меценат. *Христос наша сила*. 1935. Ч. 15. С. 6.

6. Процик-Кульчицька М. «Апостолят пера»: з писемної спадщини Митрополита Андрея Шептицького. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*. Львів, 2015. Вип. 7(23). С. 90–99.
7. Процик-Кульчицька М. Митрополит Андрей Шептицький і преса. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. Львів, 2015. Вип. 5(23). С. 36–44.
8. Сайко О. Митрополит А. Шептицький. URL: http://Old.ugec.org.ua/ukr/library/xxst/a_sheptytsky (дата звернення: 15.10.2015).
9. Сніцарчук Л. Українська преса Галичини (1919–1939 рр.): журналістикознавчий дискурс: монографія. Львів, 2009. 416 с.

References

1. Burdulaniuk, V. Mytropolyt Andrei Sheptytskyi – metsenat ukraïnskoï ukultury [Metropolitan Andrey Sheptytsky – patron of Ukrainian culture]. Retrieved from <http://www.novazorya.if.ua/last/2045-2014-09-02-08-06-59> (date of application: 22.10.2014). (in Ukr.).
2. Vseukraïnska naukova konferentsiia «Dukhovnist. Kultura. Pamiat [All-Ukrainian scientific conference «Spirituality. Culture. Memory». Retrieved from <https://Inu.edu.ua/vseukrajinska-naukova-konferentsi-ya-duhovnist-kultura-pamyat/> (date of application: 10.03.2022). (in Ukr.).
3. Korolevskiy, K. (2014). Mytropolyt Andrei Sheptytskyi (1865–1944) [Metropolitan Andrey Sheptytsky (1865–1944)] / per. z fr. Ya. Kravets, Lviv: Svichado, 494 s. (in Ukr.).
4. Laba, V. (1990). Mytropolyt Andrii Sheptytskyi. Yoho zhyttia i zasluhy [Metropolitan Andrey Sheptytsky. His life and merits.], Liublyn: Svichado, 64 s. (in Ukr.).
5. (1935). Mytropolyt A. Sheptytskyi yak Metsenat [Metropolitan A. Sheptytsky as a Patron], *Khrystos nasha syla*, ch. 15, s. 6. (in Ukr.).
6. Protsyk-Kulchytska, M. (2015). «Apostoliat pera»: z pysemnoi spadshchyny Mytropolyta Andreia Sheptytskoho [«Apostoliat pera»: from the written legacy of Metropolitan Andrey Sheptytsky], *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteki Ukrainy imeni V. Stefanyka*, Lviv, vyp. 7(23), s. 90–99. (in Ukr.).
7. Protsyk-Kulchytska, M. (2015). Mytropolyt Andrei Sheptytskyi i presa [Metropolitan Andrey Sheptytsky and the press], *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, Lviv, vyp. 5(23), s. 36–44. (in Ukr.).
8. Saiko, O. Mytropolyt A. Sheptytskyi [Metropolitan A. Sheptytsky]. Retrieved from http://Old.ugec.org.ua/ukr/library/xxst/a_sheptytsky (date of application: 15.10.2015). (in Ukr.).

9. Snitsarchuk, L. (2009). *Ukrainska presa Halychyny (1919–1939 rr.): zhurnalistykoznavchyi dyskurs: monohrafiia [Ukrainian Press of Galicia (1919–1939) and journalistic discourse: monograph]*, Lviv, 416 s. (in Ukr.).

Olga Katola

LETTERS OF EDITORS AND PUBLISHERS OF THE
UKRAINIAN PRESS TO METROPOLITAN ANDREI

The article examines the epistolary of editors and publishers of the Ukrainian press addressed to Metropolitan Andrei Sheptytskyi. In this context, his collaboration with periodicals is highlighted. The content of the letters addressed to the hierarch is revealed, in particular the problems raised in these texts. It is found that its authors appreciated the high status of the Metropolitan in Galician society and his potential and respected him as an outstanding person, and therefore asked him as a moral authority for solving pressing problems and support, including financial, in their activities. The specific reasons for the appeal to Metropolitan Andrei of many persons involved in the development of the press publishing process are analyzed: reports on the release of newspapers and magazines and requests for publication; invitations to write articles for periodicals; entreaty for financial support from publishers of the Catholic press and other publications, warnings and complaints; gratitude; clarifications on some publications in the press that cover religious issues; problems of development of Ukrainian periodicals abroad. The emphasis is made on the significant contribution of Metropolitan Andrei to the development of the national press, due to his understanding of the importance of the role of the press in establishing religiosity and spirituality in Ukrainian society, cultivating national self-respect, the needs of civilized life. This paper focuses on the most characteristic correspondence of editors, publishers and journalists of press publications with Metropolitan Andrei.

Keywords: epistolary, Metropolitan Andrei Sheptytskyi, Ukrainian press, journalist, editor, publisher.